

VILNIAUS UNIVERSITETAS
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

Kodėl taip sunkiai vyksta bendrosios energijos rinkos kūrimas ES ir Lietuvoje?

Ramūnas Vilpišauskas

VU TSPMI

Vasario 7 d., 2013 m.

Energetikos reformoms būdingi ypatumai:

- Ilgas laiko horizontas (iki 2050 m.);
- Didelės pradinės investicijos;
- Svarbus valstybės instrumentų vaidmuo (reguliavimo aplinka, paramos priemonės);
- Regioninis pobūdis (sėkmė priklauso nuo daugiau nei vienos valstybės);
- Reguliavimo skirtumai skirtingose šalyse, siekiančiose sukurti pasirinkimo ir konkurencijos galimybę.

Pagrindiniai bendrosios rinkos kūrimo trukdžiai ES:

- Skirtinga reguliavimo aplinka ES valstybėse narėse ir nenoras prisiimti prisitaikymo prie naujų taisyklių (pvz. vertikaliam integruotų įmonių atskyrimas) kaštus;
- Bendrosios energetikos rinkos kūrimo projektas - turbūt vienintelis ES integracijos projektas, kurio „nestumia“ Vokietijos ir Prancūzijos „motoras“;
- Šiuo metu įgyvendinamas jau III energetikos paketas ES, tačiau kol kas galima pagrįstai abejoti, ar tikrai bus pasiekta, kad 2014 m. „elektra ir gamtinės dujos tekėtų laisvai“ ES rinkoje.

Pagrindiniai energetikos reformų trukdžiai Lietuvoje:

- Politinio sutarimo dėl prioritetų formalus egzistavimas, tačiau praktiškas nenuoseklus laikymasis;
- Pagrindinė nenuoseklumo priežastis - rinkiminiai ciklai (referendumas 2012 m.) ir interesų grupių spaudimas;
- Kartais abejotinas ekonominis kai kurių projektų pagrindimas, politinių motyvų iškėlimas virš ekonominio pagrindimo bei tinkamas alternatyvų neįvertinimas (technologinės pažangos ribojimas).

Kokia situacija Lietuvoje šiuo metu?

- Elektros jungčių su Švedija ir (galbūt) su Lenkija projektai įsibėgėję ir turėtų būti įgyvendinti laiku;
- Pradėjusi veikti Baltijos šalių elektros birža (turbūt didžiausias ankstesnės Vyriausybės pasiekimas), nors ji turės prasmę tik atsiradus didesniai tiekimo šaltinių skaičiui;
- SGD terminalo projektas, atrodo, bus tęsiamas ir gali būti baigtas laiku;
- Kol kas daugiausia neaiškumų dėl naujos AE projekto ir gamtinių dujų jungties su Lenkija (bei tolesnės gamtinių dujų sektoriaus reformos);
- Skalūninių dujų telkinių tyrimo ir galbūt komercinio eksploatavimo klausimas - dar vienas testas Lietuvos politikams;
- Kol kas optimistinis scenarijus - elektros ir gamtinių dujų tiekimo alternatyvų sukūrimas nuo maždaug 2015-2016 m. (iki kitų eilinių Seimo rinkimų).

Galimos reformų įgyvendinimo stiprinimo priemonės:

- Politinio sutarimo dėl ES ir nacionalinės energetikos politikos tikslų ir pagrindinių jų įgyvendinimo priemonių stiprinimas?
- Administracinių gebėjimų stiprinimas?
- Didelių projektų valdymo gerinimas?
- Įgyvendinimo struktūros europeizavimas (Europos Komisijos, kitų ES institucijų įtraukimas) - BEMIP;
- Kiek įmanoma didesnis viešumas ir poreikis pagrįsti pasirenkamus projektų įgyvendinimo būdus?
- Tinkamų priemonių, sudarančių erdvę technologinei pažangai, pasirinkimas nacionalinėje politikoje;
- Kadangi ES bendrosios rinkos įgyvendinimo laiku perspektyvos neaiškios, svarbiausia susitelkti į Baltijos-Siaurės šalių-Lenkijos energetikos rinkos integraciją.

Dėkoju už dėmesį!

Mus galite rasti:

www.tspmi.lt

 facebook.com/TSPMI

 twitter/TSPMI